

olika sätt att kräva

Där detta skrivs finns inte Svenska akademins stora ordbok tillgänglig. Om någon i den slår upp verbet kräva, bör den först upptagna betydelsen vara ungefär att ställa krav på någon, t.ex. att återkräva ett lån. Man kan ställa andra krav, t.ex. på en polis att han skall ingripa i vissa situationer. I båda fallen föreligger en rätt eller en rättighet för den enskilde eller för samhället, och i båda fallen har den som kräver vissa maktmedel bakom sig. Han kan placera den, som kravet riktar sig emot, i en tvångssituation.

Om man inte har en sådan rätt och om man saknar makt att genomföra det man vill, bör man be om något, eller begära något, eller yrka på något. En riksdagsman, som tillhör oppositionen, yrkar alltså avslag på en regeringsproposition i medvetande om att hans ställning ger honom rätt att göra det. Men makt att få en ändring till stånd har han inte.

Det är därför som högerledaren inte borde ha krävt ett visst statsråds avgång. Han kunde, om han velat, begärt avgången i anständighetens namn. Han kunde ha yrkat på den med motiveringen att inget statsråd borde utnyttja landets neutralitetspolitik för sin egen reklamapparat. Men han vet ju så väl, att på sådana grunder tvingas inte ett statsråd att avgå. Han skulle inte ha krävt.

Gymnasisterna i Uppsala tycks ha en fin känsla för hur man uttrycker önskemål. Trots att 400 av dem demonstrerade för fria läroböcker, krävde de ingenting. De bar ett plakat där det stod "Livet är en potatis — så låt oss få böckerna gra-

tis". Detta kan man kalla en artigt framställd begäran, till på köpet i en inte helt obegriplig poetisk form, vilket ju är märkligt i modern poesi.

Andra har inte samma språksinne. Politiska ungdomsförbund kräver ständigt något. Vietnamkommittén kräver. Till USA:s president riktar den, utan spår av självironi, formella krav att amerikanerna skall lämna Vietnam. Självklart har den full yttranderätt. Om den meddelade vad den tycker skulle inget vara att invända. Nu har det gått inflation i ordet kräva, och det finns vanligen ingen anledning att lyssna när man hör det.

Men det ges undantag. När de grupper, som ville hindra Sverige att spela i tennisturneringen i Båstad, krävde att matchen mot Rhodesia skulle inställas, använde de ordet med full rätt. De kunde nämligen ställa makt bakom. En välvillig landshövding och en otillräckligt förberedd polis bidrog till att deras krav genomfördes.

Allt skedde från början i demokratiens namn. Man talade vänligt med ledarna om hur demonstrationen skulle gå till,

och att dessa inte kunde kontrollera demonstrationerna, det var väl ledsamt? Formerna blev sedan inte alldeles demokratiska. "En brandman fick ett öra sönderslitet och en polisman blev slagen med ett järnrör, men inget allvarigare inträffade", stod det i ett referat.

Jo, även om man kan bortse ifrån att Sveriges anseende fick en ny stöt, inträffade något allvarligt. Många svenskar tycker inte om att hyrda ligister angriper brandmän och poliser. De undrar om det är nödvändigt för demokratien att små minoriteter får diktera sin vilja med hjälp av järnrör. De ser mot regeringen för att få en snabb ändring. De kräver en sådan, och de kan senast i september ställa valedelns makt bakom sina krav. Men skulle några grupper få för sig, och vi tror med orätt, att regeringen inte vill göra något, då kommer vi att få uppleva i stigande omfattning att också dessa grupper tillgriper våld. Tendensen till sådan gruppbildning finns som bekant. Konsekvenserna kan bli djupt allvarliga. Det är meningslöst att söka dölja detta med släta ord.

Thede Palm